

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Benin 2007

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Republiken Benin är en grundlaggrundlagsstadgad demokrati. Den tidigare militärdiktatorn Mathieu Kérékou, som satt i ledningen för en marxist-leninistiskt inspirerad republik från 1972 till 1989, återkom som demokratiskt vald president 1996. Kérékou omvaldes år 2001 för ännu en mandatperiod. Presidentval ägde rum i mars 2006 och i april övertog Boni Yayi presidentposten. Benin har sedan landet 1990 införde flerpartisystem genomfört fyra presidentval och fem parlamentsval som alla betecknats som på det hela taget fria och rättvisa.

Decentraliseringsprocessen med inrättande av kommuner går framåt, om än i långsam takt. I december 2002 genomfördes de första lokala valen sedan återgången till demokratiskt styre. Lokala val planeras att hållas i januari 2008.

FN:s övervakningskommitté för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna har förordat att Benin upprättar ett regelverk som gör det formellt möjligt att börja uppfylla åtagandena i de konventioner som tar upp nämnda rättigheter.

Godtyckliga arresteringar förekommer liksom rapporter om att polisen emellanåt misshandlar omhändertagna individer. Fängelseförhållandena är mycket besvärliga. En stor del av internerna sitter frihetsberövade i väntan på rättegång, vilket återspeglar rättsväsendets ineffektivitet. Rapporter om iscensatt ”pöbelrättvisa” förekommer. Mord på misstänkta brottslingar med dessa förtecken utreds sällan av myndigheterna.

Diskriminering och våld mot kvinnor samt könsstympning utgör allvarliga problem. Barnarbete och tvångsarbete utfört av barn är vanligt förekommande; den utbredda människohandeln har bäring på problemen.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Benin har ratificerat följande konventioner:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), samt anslutit sig till dess första tilläggsprotokoll om enskild klagorätt, men inte till det andra rörande avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), samt undertecknat dess fakultativa tilläggsprotokoll om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT), samt dess fakultativa tilläggsprotokoll om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC), samt undertecknat de två tilläggsprotokollen om barn i väpnade konflikter samt handel med barn, barnprostitution och barnpornografi.
- Flyktingkonventionen jämte tillhörande protokoll från 1967.
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen.
- Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.

Rapporteringen till FN:s övervakningskommittéer har varit oregelbunden och har ägt rum med stora förseningar – i vissa fall upp till tio år. Avseende ICCPR rapporterade Benin senast år 2004, ICESCR år 2006, CEDAW år 2002 samt CAT och CRC år 2005. Benin har inte lämnat in någon rapport avseende implementeringen av CERD.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekten för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Några politiskt betingade mord eller försvinnanden har inte inrapporterats. Det finns inte heller några kända trovärdiga uppgifter om politiska fångar.

Ett problem i Benin är den traditionella så kallade pöbelrättvisan, som innebär att misstänkta brottslingar utsätts för svår misshandel eller rentav mördas, ofta i fall där de tas på bar gärning. Oftast är det milisgrupper som tar lagen i egna händer. Gruppernas verksamhet utförs i stort sett utan att myndigheterna ingriper. Denna form av sammanslutningar agerar således i praktiken med straffrihet.

Grundlagen förbjuder tortyr, men det finns uppgifter om att enskilda kränkningar förekommer.

Förhållandena i fängelserna är mycket svåra. Överbeläggning och brist på sjukvård och sanitära anläggningar medför risker för fångarnas hälsa. Till detta bidrar också kosthållningen i fängelserna som ofta leder till undernäring. Det finns uppgifter om att fångar dött på grund av undernäring och sjukdom. Även nybyggda moderna fängelser tenderar att snabbt bli överbelagda och nedslitna. Trängseln i fängelserna innebär att vuxna och barn sällan hålls åtskilda. Regeringen tillåter besök i fängelserna av enskilda organisationer, inklusive av observatörer för de mänskliga rättigheterna.

4. Dödsstraff

Dödsstraff utdöms fortfarande men har såvitt känt inte verkställts sedan 1985.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga arresteringar är förbjudet enligt grundlagen. I praktiken respekteras detta dock inte fullt ut. Enligt artikel 18 i grundlagen får ingen hållas i häkte längre än 48 timmar utan ett beslut av domstol. Det finns emellertid vederhäftiga uppgifter om att den föreskrivna tiden i många fall överskrids. Kravet på fullmakt vid husrannsakingar efterlevs i huvudsak.

Några formella restriktioner beträffande inrikes och utrikes resor finns inte. Olagliga vägspärrar vid vilka polis och militär emellanåt kräver förbipasserande på pengar försvårar dock i praktiken resor inom Benin. De åtgärder som regeringen hittills vidtagit för att söka tillrättalägga problemet, har inte alltid varit effektiva.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Det beninska rättssystemet baseras på dels en fransk, dels en traditionell rättstradition. Rättssystemets hörnstenar består av en högsta domstol till vilken civil- och straffrättsliga ärenden kan överklagas, en författningsdomstol som tolkar lagars överensstämmelse med grundlagen samt en en Högre domstol (High Court of Justice) som har befogenhet att åtala presidenten och ministrar om dessa skulle begå en brottslig handling.

Enligt grundlagen skall rättsväsendet vara självständigt men i praktiken har denna princip inte alltid efterlevts. Domstolsväsendet är ineffektivt i vissa hänseenden och korruption förekommer på i det närmaste samtliga nivåer.

Presidenten utnämner domare i landets civila domstolar, vilka administreras av justitieministeriet. Den dömande makten är underdimensionerad. De låga lönerna inom rättsväsendet får till följd att utbredningen av och risken för korruption är hög. I syfte att avhjälpa problemen har regeringen aviserat en reform av rättsväsendet. Regelverket för rättegångsprocedurer uppfyller i stort de grundläggande rättssäkerhetskrav som ställs på en rättegångsprocess. En misstänkt förutsätts vara oskyldig tills motsatsen bevisats och tilldelas en offentlig försvarare om så begärs. Misstänkta frihetsberövas dock ofta under långa perioder i väntan på själva rättegången.

7. Straffrihet

Poliser som misshandlar omhändertagna individer ställs inte alltid till svars för sina handlingar. Milisgrupper och andra folksamlingar som utför så kallad pöbelrättvisa verkar också kunna agera mot misstänkta brottslingar utan att riskera repressalier (se avsnitt 3).

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings-, och religionsfrihet med mera

Yttrande- och pressfrihet samt mötes-, förenings- och religionsfrihet garanteras i grundlagen. Rättigheterna respekteras dock i praktiken inte alltid av regeringen. Det förekommer trovärdiga rapporter om arresteringar och trakasserier av journalister, även om företeelserna är ovanliga.

I Benin finns en livaktig privatägd dagspress med ett dussintal tidningar, vilka bland annat framför kritik mot regeringen. Tidningarnas inverkan på den allmänna opinionen är trots detta relativt begränsad eftersom tidningarna är koncentrerade till de större städerna, medan majoriteten av befolkningen – som heller inte är läskunnig – bor på landsbygden. Radiosändningarna täcker numera hela landet. Av större betydelse är de privata radio- och TV-stationer som etablerats under de senaste åren. Dessa stationer har kunnat kritisera regeringen utan att utsättas för repressalier. Staten kontrollerar emellertid fortfarande de mest inflytelserika medierna.

Det har förekommit fall av åtal mot journalister för förtal.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Benin blev självständigt från Frankrike 1960. Efter några oroliga år grep Kérékou makten i en kupp 1972. Kérékou regerade därefter landet till 1989 då hans av kommunistblocket understödda regim accepterade en nationell konferens i syfte att utarbeta en demokratisk grundlag. 1990 års grundlag är fortfarande i kraft. Grundlagen fördelar makten mellan de verkställande, lagstiftande och dömande ämbetena. Domstolarnas självständighet är grundlagsfäst.

Sedan övergången till ett demokratiskt styrelseskick har fyra presidentval och fem parlamentsval hållits. Vid det senaste presidentvalet i mars 2006 vann Boni Yayi. Valet förlöpte väl och med valdeltagande på 75 procent i första valomgången och 65 procent i den andra.

Det senaste parlamentsvalet hölls i mars 2007 och resulterade i att oppositionen försvagades och presidentens popularitet bekräftades. I mars 2002 genomfördes lokala val som en del i decentraliseringsprocessen.

Kvinnor är underrepresenterade i det politiska livet och utgör enbart en bråkdel av det totala antalet regeringsmedlemmar och parlamentsledamöter. Det är dock inte omöjligt för kvinnor att nå högre ämbeten i staten, exempelvis är författningsdomstolens ordförande en kvinna.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Benin är ett fattigt land som saknar strategiska naturresurser. Bomull är den huvudsakliga exportprodukten. Inkomsterna från export av bomull har minskat kraftigt under senare år på grund av låga världsmarknadspriser.

Benins ekonomi domineras av den informella sektorn. Omkring 80 procent av de ekonomiska transaktionerna sker inom den informella sektorn. I denna sektor följs inte arbetsrättsliga regelverk och föreskrifter.

I den redovisade delen av landets ekonomiska aktivitet finns det inga uppgifter om diskriminering i stor skala baserad på exempelvis kön, etnicitet eller religion i arbetslivet.

Regeringen respekterar den i grundlagen inskrivna rätten att etablera fackföreningar. Arbetare har även rätt att förhandla som ett kollektiv samt rätt att strejka. Strejkrätten är dock belagd med vissa begränsningar vilket nyligen

föranledde kritik från FN:s övervakningskommitté för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna (ESK-kommittén).

Medlemmar i fackföreningar skyddas via lagstiftningen mot diskriminerande behandling från arbetsgivarens sida. Statens kontrollmekanismer är härvidlag relativt starka.

Det finns reglerade minimilöner. Miniminivån är dock i praktiken oftast alltför låg för att möjliggöra ett drägligt leverne. ESK-kommittén har rekommenderat landet att höja minimilönerna.

I den arbetslagstiftning som antogs 1999 finns även regler beträffande säkerhetsföreskrifter. Övervakande myndigheter har dock inte tillräckliga resurser, varför säkerhetsreglerna ofta förbigås på arbetsplatserna.

Barnarbete, inklusive tvångsarbete är ett problem i Benin även om lagstiftningen förbjuder bådadera. Förekomsten av barnarbete och tvångsarbete har en koppling till den människohandel som är vanligt förekommande i dagens Benin.

Benin har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner om de mänskliga rättigheterna.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Benin antog under 2003 en strategi för att bekämpa fattigdom (Poverty Reduction Strategy Paper). Strategin omsätts i samarbete med Bretton Woods-institutionerna och innebär framförallt satsningar på de sociala sektorerna. Bland de insatser som hittills har företagits inom hälsoområdet märks vissa framgångar, exempelvis har barnadödligheten minskat de senaste åren. Cirka 4 procent av befolkningen är hiv/aids-smittade.

12. Rätten till utbildning

Andelen icke läskunniga har uppskattats till runt 50 procent för män och omkring 80 procent för kvinnor. Prioriteringen av de sociala sektorerna har också haft en viss effekt inom utbildningssektorn. Läskunnigheten bland flickor är på uppåtgående och inskrivningsfrekvensen har ökat. Trots denna ökning registreras fortfarande fler pojkar än flickor vid grundskolorna. FN:s övervakningskommitté för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna rekommenderade den tidigare regeringen att utarbeta ett nationellt utbildnings-

program i syfte att snarast höja utbildningsnivån. Den nya regeringen har som ett av sina huvudmål att höja kvaliteten inom undervisningssektorn på samtliga nivåer.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Det strukturanpassningsprogram som inleddes i samband med övergången till demokrati i början av 90-talet har de senaste åren kommit att ge utfall i landets ekonomi. De årliga reala tillväxtsiffrorna har då varit runt 5 procent. Även om reformprocesserna har dragits med vissa förseningar verkar Världsbanken och IMF förhållandevis tillfreds med de framsteg som gjorts. En fortsättning av reformarbetet anses vara en förutsättning för att landet skall kunna ta sig ur fattigdomsfällan. Landet karaktäriseras ännu av att dess ekonomi är underutvecklad, baserad på självhushållningsjordbruk. BNP per invånare uppskattas till 530 US-dollar. En tillfredsställande levnadsstandard är därför fortsatt avlägsen för de flesta beninier.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnans rättigheter

Kvinnor utsätts för samhällelig diskriminering i olika former även om grundlagen föreskriver jämställdhet mellan könen. Situationen är särskilt problematisk på landsbygden där den traditionella lagstiftningen försakar bland annat kvinnors arvsrätt. Vidare förekommer våld mot kvinnor, inklusive hustrumisshandel. Misshandel inom äktenskap utreds sällan av polis- och åklagarväsendet eftersom dylika brott betraktas som familjeangelägenheter vilka löses bäst utan myndigheters inblandning.

Kvinnlig könsstympning utgör ett stort problem trots att det finns ett lagstadgat förbud och att fängelsestraff på upp till 10 år kan utdömas för utövare. Uppskattningar pekar på att omkring hälften av de beninska kvinnorna har genomgått ingreppet. Siffrorna varierar dock starkt i olika regioner. Regeringen samarbetar med enskilda organisationer i upplysningskampanjer och utbredningen av ingreppet verkar långsamt vara i avtagande.

Parlamentet antog 2004 en ny familjelagstiftning i syfte att bland annat förbättra kvinnornas ställning.

15. Barnets rättigheter

Vissa barns situation i Benin är besvärlig. Regeringen har insett problemets vidd och försöker vidta åtgärder för att förbättra respekten för barnets rättigheter. Barnens skydd har formellt förbättrats i och med antagandet av den nya familjelagstiftningen. Därutöver har det inrättats en National Commission for Children's Rights. Landet har även ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr. 182 om de värsta formerna av barnarbete.

Fängelsestraffen för utnyttjande av barn är hårda men bara en bråkdel av övergreppen kommer till myndigheternas kännedom. Ett delvis korrumpert och underdimensionerat rättsväsende försvårar en effektiv efterlevnad av den skarpa lagstiftningen. Arbetet försinkas även på grund av olika traditionella sedvänjor. En sådan sedvänja utgörs av *vidomegon* som innebär att fattiga familjer, ofta på landsbygden, placerar ett barn, oftast en dotter, i en mer välbärgad familj i syfte att förbättra sin ekonomiska situation. Det är vanligt förekommande att dessa barn blir föremål för misshandel och sexuell utnyttjande. Även om regeringen säger sig bekämpa systemet åtalas sällan statsanställda som exploaterat barn inom ramen för *vidomegon*. Ytterligare ett bruk som förekommer på landsbygden består i att blivande barnbrudar rövras bort och våldtas av sin framtida äkta hälft. Vidare förekommer mord på nyfödda som uppvisar funktionsnedsättning. Vid tvillingfödslar mördas ibland ett av barnen som ett utflöde av föreställningar om svart magi och trollkarlar.

Barnarbete och tvångsarbete utfört av barn är vanligt förekommande trots en lagstiftning som förbjuder båda. Förekomsten är barnarbete och tvångsarbete barn är nära sammankopplat till den människohandel som är ett omfattande problem i Benin. Landet är både mottagar-, ursprungs- och transitland i detta avseende. Myndigheterna har inte tagit tillräckliga åtgärder för att stävja problemet.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Grundlagen förbjuder alla former av diskriminering baserad på ras, kön och religion. Av hävd finns det en regional konfliktdimension enligt mönstret söder mot norr, men diskriminering baserad på etnisk tillhörighet eller religiöst samfund är inte särskilt framträdande. Under senare år har det dock i den norra delen av landet funnits en tendens till ökade motsättningar mellan bofasta grupper och boskapsskötande nomader tillhörande folkgruppen *fulani*. Motsättningarna har emellanåt resulterat i våldsamheter.

Vad religiösa samfund angår finns inga uppgifter om diskriminering. Alla religiösa samfund måste visserligen registreras, men detta verkar enbart vara en administrativ rutin.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexuella handlingar är förbjudet enligt lag och är i allmänhet inte heller socialt accepterat. Det finns dock inga uppgifter avseende systematisk förföljelse av homo-, bi- eller transsexuella personer.

18. Flyktingars rättigheter

Benin har generellt sett en generös flyktingpolitik, i linje med 1951 års Genèvekonvention och 1967 års tilläggsprotokoll. Samarbetet med UNHCR har också traditionellt fungerat väl. Till följd av den politiska instabiliteten i grannlandet Togo har Benin blivit hemvist för många togoleser. Dessa har i stort sett integrerats på ett friktionsfritt sätt i samhället.

Det finns även flyktingar med annan nationalitet. Integrationen av flyktingar som inte talar franska har dock varit mer problematisk än för motsvarande fransktalande.

19. Funktionshindrades rättigheter

Det finns ingen lag som förbjuder diskriminering av personer med funktionshinder. De funktionshindrade befinner sig i en bekymmersam situation i Benin. Det finns offentliga institutioner med uppgift att stödja funktionshindrade, men funktionshindrade är ofta hänvisade till tiggeri för att överleva.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

I Benin finns det ett rikligt utbud av organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter, såväl nationellt som internationellt baserade. Den offentliga förvaltningen samarbetar generellt sett med dessa organisationer.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Det finns ett antal biståndsaktörer i Benin. Bland de bilaterala märks bland annat Danmark som har en omfattande biståndsverksamhet som innefattar stöd till projekt för mänskliga rättigheter och demokratiprojekt.